

17. 4. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K bezdůvodnému obohacení, které se nemusí vracet

V obecné rovině platí, že kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil. Bezdůvodně se přitom obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám. Existuje však mnoho případů, kdy obohacený poskytnuté plnění není povinen vracet.

Mališ Nevřkla Legal
Advokátní kancelář / Attorneys At Law

Aktuální úprava bezdůvodného obohacení

Právní úprava bezdůvodného obohacení je obsažena v ustanoveních § 2991 až § 3005 OZ, přičemž základní principy této úpravy se nachází v ustanovení § 2991 OZ a jsou již popsány výše.

Kromě pozitivního vymezení toho, co je bezdůvodné obohacení a kdy je obohacený povinen jej vracet, pak předmětná úprava obsahuje i vymezení případů, v nichž není stanovena povinnost plnění vracet, leč se o bezdůvodné obohacení jedná.

V první řadě se jedná o ustanovení § 2992 OZ, podle něhož byl-li splněn dluh, a to i předčasně, nebylo-li uplatněno právo, ač uplatněno být mohlo, nebo učinila-li jedna osoba něco ve svém výlučném a osobním zájmu či na vlastní nebezpečí, nevzniká povinnost obohacení vydat.

Na to pak navazuje ustanovení § 2997 odst. 1 OZ, které určuje, že dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. **Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen**, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.

Vědomě poskytnuté obohacení

Právě výkladem vědomě poskytnutého obohacení dle výše citovaného ustanovení § 2997 odst. 1 věta druhá OZ se zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ve věci spis. zn. 28 Cdo 5089/2017 ze dne 11. ledna 2018.

Ve shodě s komentářovou a další odbornou literaturou[1] přitom potvrdil názor, že podstatou citovaného ustanovení vylučujícího obecnou povinnost vrátit bezdůvodné obohacení je **vědomé plnění bez právního důvodu**, a podmínky jeho aplikace se tudíž logicky vylučují s přítomností omylu, tj. nesprávného přesvědčení ochuzeného, že plněním vyrovnává svůj dluh vůči obohacenému. Předpokladem vyloučení nároku na vrácení toho, co obohacený nabyl, je, aby si **plnitel v okamžiku, kdy poskytuje plnění, byl vědom toho, že nemá povinnost plnit. Musí se jednat o vědomost prokázanou, nikoliv jen presumovanou**. Nepostačuje, že ochuzený měl a mohl vědět o tom, že plní nedluh, a stejně tak je irrelevantní, že si omyl o existenci dluhu sám zavínil, resp. že se jej mohl

při vyvinutí obvyklé obezřetnosti vyvarovat. Pro uplatnění daného liberačního důvodu **je třeba postavit najisto, že plnitel neměl žádných pochybností o tom, že jej k poskytnutí sporných hodnot nic nezavazuje**, resp. je nutno bezpečně vyvrátit, že bylo plněno v mylném domnění o tom, že mezi stranami vznikla smlouva.

Pokud se tedy obohacená osoba brání požadavku na vydání poskytnutého obohacení, tíží ji důkazní břemeno, že jsou pro tuto výluky z obecného pravidla dány podmínky. Tedy že osoba, která plnění poskytla, tak učinila vědomě, resp. úmyslně, ačkoli si byla vědoma, že plnit není povinna.

Nejvyšší soud pak shrnul, že předpokladem vyloučení nároku na vrácení toho, co obohacený nabyt, je, aby si plnitel v okamžiku, kdy poskytuje plnění, byl vědom toho, že nemá povinnost plnit. **Vědomé plnění nedluhu (vnucené obohacení) je důvodem výluky z bezdůvodného obohacení;** výjimkou je, pokud bylo plněno z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.

V této souvislosti je vhodné pro úplnost doplnit, že zmiňovaný stav, kdy určitá osoba poskytuje plnění jiné osobě, ačkoli ví, že jí ničeho plnit nemusí, **bude v praxi velice podobný darování**. V reálném životě může být hranice mezi vnuceným obohacením a darováním dosti neostrá, z právního hlediska je však rozdíl podstatný. Bezdůvodné obohacení totiž pojmově vylučuje existenci konkrétního právního důvodu plnění, zatímco u darování (i zcela neformálního) existuje mezi obdarovaným a dárce darovací smlouva. Na základě této smlouvy (klidně i ústní či konkludentně uzavřené) dárce vědomě poskytuje určité plnění a obdarovaný takové plnění vědomě přijímá. Podstatným rozlišovacím znakem tedy může být právě postoj adresáta příslušného plnění, kdy srozumění s poskytovaným plněním směřuje spíše k darování a nevědomost o poskytovaném plnění, resp. absence vůle takové plnění přijmout bude naopak zakládat právní vztah bezdůvodného obohacení.

JUDr. Jakub Celerýn,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)